

Aan

Directie van de gemeente Nijmegen

Datum

9 mei 2025

Opgesteld door, telefoonnummer

5.1.2e, 5.1.2e

Onderwerp

Weerbaarheid in tijden van geopolitieke spanningen

Aanleiding

Onze samenleving wordt in toenemende mate geconfronteerd met complexe dreigingen, variërend van digitale verstoringen tot fysieke crises. Het is niet langer een kwestie van óf, maar wanneer we te maken krijgen met maatschappij-ontwrichtende effecten. Maatschappelijke weerbaarheid gaat over het vermogen van inwoners, organisaties en de overheid om deze verstoringen op te vangen, de impact ervan te beperken en zich er effectief tegen te beschermen. Een sterke voorbereiding draagt niet alleen bij aan crisisbeheersing, maar kan ook preventief werken door Nederland minder aantrekkelijk te maken als doelwit.

Vanuit de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid (VRGZ) is een startnotitie opgesteld waarmee de VRGZ bij haar Algemeen Bestuur (AB) een regionale bestuurlijke opdracht wil ophalen (bijlage 1). Deze bestuurlijke opdracht ligt op maandag 12 mei 2025 voor bij het AB van de VRGZ. Astrid van de Klift heeft gevraagd hoe deze regionale bestuurlijke opdracht zich verhoudt tot wat wij als gemeente Nijmegen zelf doen.

Bestuurlijke opdracht VRGZ

De veiligheidsregio en haar gemeenten willen gezamenlijk verkennen welke rol ze in de maatschappelijke weerbaarheidsopgave willen en kunnen spelen ook met het oog op de belangrijke, nog niet verder gespecificeerde rol die door de rijksoverheid voor de zomer wordt toebedeeld aan gemeenten en veiligheidsregio's. De uitwerking hiervan, alsmede de gesprekken op Rijksniveau over de middelen en nationale opgave, moet leiden tot de uiteindelijke regionale ambities op dit thema.

Het doel van de bestuurlijke opdracht is om, aansluitend op de landelijke bestuurlijke opdrachten, te

- verkennen wat er nodig is om te komen tot een weerbare samenleving in de regio Gelderland-Zuid en hoe de veiligheidsregio en gemeenten samen met de (crisis)partners (zowel publiek als privaat) en de inwoners van de regio hieraan kunnen bijdragen.
- verkennen wat er nodig is om als regionale overheid onze bedrijfscontinuïteit te kunnen garanderen op basis van vastgesteld basisniveau en langdurige inzet.

Verkenning gemeente Nijmegen

Vanuit de gemeente verkennen we momenteel – op verschillende tafels – hoe we lokaal invulling kunnen geven aan het onderwerp weerbaarheid. Daarbij maken we onderscheid tussen drie sporen:

1. Weerbaarheid van de gemeentelijke organisatie
2. Samenwerking binnen de lokale driehoek
3. Weerbaarheid van de samenleving/ burgers

Spoor 1 – Weerbaarheid gemeentelijke organisatie

Om de weerbaarheid van de gemeentelijke organisatie te versterken, kunnen we ons voorbereiden op de aankomende Cyberbeveiligingswet (Cbw) en de Wet weerbaarheid kritieke entiteiten (Wwke)¹, die naar verwachting in Q3 2025 in werking treden. De gemeente Nijmegen voldoet, mede door het bestaande Informatiebeveiligingsbeleid, al grotendeels aan de verwachte eisen van de Cbw. Vervolgstappen om voor te bereiden op de Wwke zijn bijvoorbeeld:

- het maken van een risicobeoordeling van de (fysieke) dreigingen die de dienstverlening van onze organisatie kunnen verstoren;
- mogelijke maatregelen nemen die onze organisatie (beter) beschermen tegen deze risico's;
- voor procedures te zorgen die onze organisatie in staat stellen om incidenten die bedrijfsprocessen (kunnen) verstoren te detecteren, monitoren, op te lossen en te melden.

In het kader van het informatiebeveiligingsbeleid heeft elke afdeling de voor haar cruciale bedrijfs- en dienstverleningsprocessen de belangrijkste risico's geïnventariseerd. Per risico heeft de afdeling de reeds getroffen preventieve maatregelen in kaart gebracht en bepaald welke aanvullende maatregelen ze wil treffen. Deze inventarisatie wordt dit jaar geüpdatet onder regie van de CISO. De inventarisatie kan mogelijk als input dienen voor een risicoanalyse en -beoordeling van fysieke risico's die de dienstverlening van de gemeente Nijmegen kan verstoren.

Daarnaast kan gewerkt worden met de gesprekstool maatschappelijke weerbaarheid die vanuit de Veiligheidsregio beschikbaar is gesteld. Deze tool helpt om kwetsbaarheden en risico's binnen de organisatie te bespreken en te analyseren aan de hand van realistische scenario's. In de Kring van gemeentesecretarissen wordt hiermee gestart. Er kan nader verkend worden of deze methodiek passend is om bijvoorbeeld in het college of de raad het gesprek over weerbaarheid te voeren.

Spoor 2 – Samenwerking binnen de lokale driehoek

Om de samenwerking binnen de lokale driehoek te versterken in het licht van maatschappelijke weerbaarheid stellen we voor om scenario's te ontwikkelen waarin de rolverdeling tussen burgemeester, politie en OM wordt verkend bij crises als een cyberaanval of langdurige stroomuitval.

Een passende methodiek hiervoor is de Cyberoefendriehoek, ontwikkeld door de VNG en het OM. Deze oefening richt zich op het handelingsperspectief van de lokale driehoek bij een casus rond cybercrime en online aangejaagde ordeverstoring. Deelname aan zo'n oefening biedt ruimte om rollen, verantwoordelijkheden en communicatie onderling te verkennen en te versterken.

Tijdens de volgende gezagsdriehoek wordt hierover een memo geagendeerd.

Spoor 3 – Weerbaarheid samenleving

De verantwoordelijkheid voor het versterken van de maatschappelijke weerbaarheid ligt in belangrijke mate bij het Rijk en de veiligheidsregio's. De gemeente Nijmegen heeft in haar zienswijze op de Kaderbrief 2026 aangegeven dat dit een prioriteit is en doet een beroep op de veiligheidsregio om dit onderwerp in haar beleidsontwikkeling mee te nemen. De voorgestelde bestuurlijke opdracht van de VRGZ sluit aan bij het derde spoor. Als het gaat om Bevolkingszorg ligt er een belangrijke taak voor de gemeente. Hierbij valt te denken aan onderwerpen als vitale voorzieningen, kwetsbare doelgroepen, sociale netwerken en voorlichting van inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties. Een nadere verkenning is hiervoor nodig.

¹ [NIS2- en CER-richtlijnen | Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid](#)

Landelijke projecten

Op diverse tafels wordt op dit moment gesproken over de taken en verantwoordelijkheden die verschillende (overheids)organisatie hebben in het weerbaar maken van de samenleving. Zo onderzoekt de Raad van Commandanten en Directeuren Veiligheidsregio (RCDV) op verzoek van het Veiligheidsberaad onder andere welk gezamenlijk basisniveau wenselijk en haalbaar is ten aanzien van de aanpak van weerbaarheid door veiligheidsregio's en op welke dreigingsscenario's en bijbehorende effecten de veiligheidsregio's zich moeten voorbereiden, waaronder het scenario van langdurige stroomuitval. Het uitgangspunt bij deze scenario's is dat burgers de eerste 72 uur na een ramp of crisis in principe zelfredzaam moeten kunnen zijn. (Zie bijlage 2.) De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) heeft vanuit het bestuur de opdracht meegekregen om in het kader van kennisdeling en dienstverlening te onderzoeken of een gezamenlijk basisniveau of actielijst voor gemeenten wenselijk en haalbaar is ten aanzien van de aanpak van maatschappelijke weerbaarheid en veerkracht en op welke wijze de maatschappelijke weerbaarheid en veerkracht op lokaal niveau versterkt kan worden door gemeenten. Ook wordt door de VNG verkend hoe gemeenten zicht krijgen op hoge concentraties verminderd zelfredzame inwoners, kwetsbare voorzieningen en locaties, zodat gemeenten daarop adequaat kunnen anticiperen in het kader van Bevolkingszorg. In het kader van belangenbehartiging wordt verkend in hoeverre lokale herkenningpunten ingezet kunnen worden als 'resilience points', punten waar inwoners naartoe kunnen gaan voor informatie en levensbehoeften bij calamiteiten en dreigingen. (bijlage 3.) Er ligt vanuit de VNG inmiddels een concept Actielijst maatregelen weerbare samenleving op gemeentelijk niveau met een eerste inventarisatie van indicatoren en maatregelen die op lokaal niveau door gemeenten gerealiseerd zouden kunnen worden teneinde de weerbaarheid en veerkracht van Nederland te bevorderen (bijlage 4). Voor deze inventarisatie wordt een all-hazard en een whole-of-society approach gehanteerd. Er wordt allereerst gefocust op twee scenario's: langdurige en grootschalige stroomuitval (dus ook langer dan 72 uur) en Host Nation Support. Er wordt vervolgens bekeken wat gemeenten minimaal zouden moeten kunnen of hebben. Zowel voor de preparatie, als in crisis, als voor herstel.

Andere veiligheidsregio's en gemeenten

De meeste gemeenten richten zich nog niet heel specifiek op weerbaarheid met het oog op geopolitieke spanningen maar zijn meer vanuit de all hazard approach het gesprek aan het opstarten. Ook richten veel gemeenten zich op het langdurige stroomuitval scenario. Alle regio's zetten sterk in op het vergroten van weerbaarheid en zelf- en samenredzaamheid, maar doen dit elk op een eigen manier. Utrecht lijkt wat verder te zijn met het onderwerp weerbaarheid in het kader van geopolitieke spanningen (zie bijlage 5). Zie bijlagen 6, 7 en 8 om te zien wat er onder andere wordt gedaan in andere veiligheidsregio's en gemeenten. Deze overzichten zijn niet uitputtend, er zijn dagelijks nieuwe ontwikkelingen.

Wie doet wat?

Actor	Verantwoordelijkheid
Rijksoverheid	Beleidskaders, nationale dreigingsanalyse, wetgeving (Cbw, Wwke), inlichtingen via NCTV en AIVD
Veiligheidsregio	Regionale coördinatie van crisisbeheersing, ondersteuning bij risicoanalyse en oefening
Gemeente	Lokale risicoanalyse, bestuurlijke alertheid, samenwerking met partners, bescherming eigen systemen en processen
Lokale partners (zorg, onderwijs, ondernemers)	Signalering, uitvoering van eigen continuïteitsmaatregelen, samenwerking in crisis
VNG en koepelorganisaties	Ondersteuning, kennisdeling, lobby richting Rijk

Argumenten/ kansen

- *Voorsprong op wet- en regelgeving.*
De komende jaren treedt nieuwe wetgeving in werking (zoals de Cyberbeveiligingswet en de Wet weerbaarheid kritieke entiteiten), waarvoor we ons nu al kunnen voorbereiden.
- *Bestuurlijke alertheid en handelingsperspectief.*
Door scenario's te oefenen en bestuurlijke rollen te verkennen, kunnen we sneller en doelgerichter handelen.
- *Informatiepositie versterken.*
Door samen te werken met partners (veiligheidsregio, politie, Rijk, VNG), kunnen we signalen van dreigingen eerder herkennen.
- *Samenwerking met lokale partners (bijvoorbeeld zorginstellingen, scholen, ondernemers).*
Dit biedt mogelijkheden om ook buiten de gemeentelijke organisatie weerbaarheid op te bouwen.

Kanttekeningen/ risico's

- *Geen vanzelfsprekende rolverdeling.*
Het speelveld van weerbaarheid is breed en raakt aan taken van het Rijk, veiligheidsregio's en gemeenten. Zonder duidelijke regie bestaat het risico dat verantwoordelijkheden blijven liggen.
- *Financiering en structurele borging.*
Structurele inzet op weerbaarheid vraagt om middelen, prioritering en inbedding in beleid, HR en organisatieontwikkeling.

Vervolg - Wat kunnen we doen als gemeente?

Spoor 1

1. *Verankering in de organisatie*
Mogelijk kan worden gewerkt met een interne werkgroep Weerbaarheid. Denk hierbij aan afdelingen ICT, Communicatie, Veiligheid.
2. *Vorbereiden op de aankomende Cyberbeveiligingswet (Cbw) en de Wet weerbaarheid kritieke entiteiten (Wwke).*
Deze wetgeving helpt de organisatie weerbaarder te worden.

Spoor 2

1. *Verken rolverdeling burgemeester, politie en OM.*
Stel crisisscenario's op waarin de rolverdeling tussen burgemeester, politie en OM wordt verkend
2. *Oefenen op scenario's.*
Organiseer een bestuurlijke tabletop-oefening in samenwerking met politie en OM (bijvoorbeeld via de Cyberoefendriehoek).

Spoor 3

1. *Bestuurlijk bewustzijn vergroten.*
Gesprekvoeren met het college en de raad naar aanleiding van de raadsinformatiebrief over de bestuurlijke opdracht van de VRGZ.
2. *Weerbaarheidsplan opstellen.*
Stel een geprioriteerd plan op. De Actielijst maatregelen weerbare samenleving op gemeentelijk niveau van de VNG kan als input dienen voor het weerbaarheidsplan. Evenals de output van het programma weerbaarheid van de VRGZ.
3. *Regionale samenwerking benutten.*
Sluit aan bij initiatieven van de veiligheidsregio en lever input voor de regionale risicoprofielen.

Bijlagen

- Bijlage 1 Bestuurlijke opdracht Maatschappelijke weerbaarheid en veerkracht VRGZ
- Bijlage 2 Brief aan vz RCDV inzake bestuurlijke opdracht versterken weerbare samenleving
- Bijlage 3 Bestuurlijke opdracht weerbare en veerkrachtige samenleving VNG
- Bijlage 4 Concept Actielijst Maatregelen Weerbare Samenleving op Gemeentelijk Niveau VNG
- Bijlage 5 Presentatie GU
- Bijlage 6 Reacties RCDV op uitvraag weerbare samenleving
- Bijlage 7 ON Ontwikkelingen thema weerbaarheid
- Bijlage 8 Input vanuit de veiligheidsregio's

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	1